

ЮХНОВСЬКИЙ Ігор Рафаїлович (01. 09. 1925, с. Княгинин, нині Дубенського р-ну Рівненської обл. — 26. 03. 2024, Львів) — фізик, громадсько-політичний діяч. Доктор фізико-математичних наук (1965), професор (1967), академік НАНУ (1982). Дійсний член НТШ (1995). Премії імені М. Крилова АН УРСР (1986) та імені М. Боголюбова НАНУ (2017). Герой України (2005). Народний депутат України (1990—94, 1994—98, 1998—2002, 2002—06). Орден «За заслуги» 3-го (1995) та 1-го (2000) ступенів. Орден князя Ярослава Мудрого 5-го (2001), 4-го (2009) та 3-го (2020) ступенів. Орден Свободи (2016). Державні нагороди СРСР.

Закінчив Львівський університет (1951), де 1954—69 й працював: 1959—69 — завідувач кафедри теоретичної фізики. 1969—80 — засновник і завідувач відділу статистичної теорії конденсованих систем (Львів), 1980—90 — керівник Львівського відділення статистичної фізики Інституту теоретичної фізики АН УРСР; 1990—2006 — директор, від 2006 — почесний директор Інституту фізики конденсованих систем НАНУ (Львів); 2006—10 — в. о. голови Українського інституту національної пам'яті (Київ). 1990—98 — голова Західного наукового центру НАНУ; від 2010 — радник Президії НАНУ. 1987 очолив Львівське відділення товариства «Меморіал», разом із його членами вів пошук слідів злочинної діяльності тоталітарного режиму, домогся дозволу на відновлення меморіального комплексу могил Січових Стрільців на Янівському цвинтарі, підтримував новостворене Товариство захисту української мови, брав участь в організації Народного руху за перебудову тощо. Член НРУ та Центрального проводу РУХу (УНР).

У ВР України: 1-го скликання — керівник опозиційного Демократичного блоку, голова Народної ради

(1990—91), голова (1990—92), член (1992—94) Комісії з питань народної освіти і науки; 2-го — заступник голови Комітету з питань науки та народної освіти (1994—98), член (уповноважений) групи «Конституційний центр» (1994—96 — керівник групи «Державність»); 3-го — голова підкомітету з питань економічної політики та фінансово-банківської діяльності в промисловості Комітету з питань промислової політики (1998—2000), голова Комітету з питань науки і освіти (2000—02), член фракції НРУ (1998—2000) та УНР (2000—02); 4-го — член фракції «Наша Україна», перший заступник голови Комітету з питань науки і освіти. Від жовтня 1992 до березня 1993 — Перший Віце-прем'єр-міністр України.

Наукові дослідження стосувалися статистичної фізики та теорії конденсованої речовини. Створив знану в світі Львівську наукову школу зі статистичної фізики, в рамках якої розроблено оригінальні і потужні методи теоретичних досліджень систем взаємодіючих частинок: метод колективних змінних і метод зміщень та колективних змінних, що дозволили розв'язати серію принципових проблем фізики конденсованої речовини. Зробив значний внесок у розвиток теорії рідин і розчинів електrolітів, металів і сплавів, неупорядкованих систем, фазових переходів та критичних явищ. Досліджував використання математичних методів в економіці та розвитку суспільства, проблеми енергетики, проблеми безпеки об'єкту «Укриття» на ЧАЕС. Останнім часом розробляв теорію критичної точки «рідина—газ». 1 вересня 2024, в 99-й день народження Ю., відбулася низка заходів на вшанування його пам'яті.

Основні праці

Статистическая теория классических равновесных систем. К., 1980 (співавт.); Фазовые переходы второго рода в методе коллективных переменных. К., 1985; Квантово-статистическая теория неупорядоченных систем. К., 1991 (співавт.); Основи квантової механіки. К., 1995; 2002; Мікроскопічна теорія фазових переходів у тривимірних системах. Л., 2001 (співавт.), Вибрані праці. Л., 2005. Фізика; Економіка; 2010. Політика.

Рекомендована література

1. Ігор Рафаїлович Юхновський: Біобібліогр. покажч. Л., 1985, 1995, 2020;
2. Академік НАН України Юхновський Ігор Рафаїлович (до 80-річчя з дня народження): Довідк. вид. Л., 2005;
3. Інститут фізики конденсованих систем НАН України: дорога тривалістю у півстоліття. Л., 2019.

І. М. Мриглад, Т. М. Брик

Бібліографічний опис:

Юхновський Ігор Рафаїлович / І. М. Мриглад, Т. М. Брик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-882853>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).